

Nr 24.

Av herr **Widlund**, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om upphävande av pastors självskrivenhet såsom ordförande å kyrkostämman.

Vid flere olika tillfällen hava till riksdagen avlåtits motioner, avseende att åstadkomma förslag till ändringar i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd av den 21 mars 1862, i ändamål att pastors självskrivenhet såsom ordförande i kyrkostämman måtte upphöra. Redan år 1870 motionerade herr A. W. Uhr härom, och sedan dess har motion i ärendet åter avgivits med olika tidsmellanrum. Då undertecknad upptog saken och till 1912 års riksdag första gången framförde densamma i motion 131, ställde sig konstitutionsutskottet särdeles välvilligt till motionen och anhöll i sitt utlåtande, att riksdagen måtte besluta om skrivelse till Kungl. Maj:t i enlighet med vad som föreslogs. Vid behandling i kamrarna den 20 april uttalade sig bland andra herr Persson i Tofta i andra kammaren *dels* framhållande en del omständigheter, påvisande att pastors självskrivenhet såsom kyrkostämmas ordförande *kan* föranleda till vissa mindre lämpliga anordningar beträffande sättet för stämmornas hållande, dels föredrogs ett stämmoprotokoll, givande vid handen att pastors självskrivenhet som kyrkostämmoordförande ej alltid är lämplig. Dåvarande herr vice talmannen frih. Bonde framhöll, att det vore av avsevärt större betydelse, att församlingen erhöles goda prästmän i kyrkligt hänseende än goda ordförande eller expeditionsmän. Talarer påvisade tillika, att om pastor befriades från ordförandeskap, skulle han bliva mera obunden och kunde kraftigare deltaga såväl i debatten som i ärendens behandling. Att pastor erhållit självskriven ställning såsom kyrkostämmoordförande hade berott på de förhållanden, som varit rådande vid tiden för förordningens utgivande. Nu vore tiderna och för-

hållandena annorlunda, och lämpliga ordförande kunde nästan överallt erhållas. Herr Jansson i Djursåtra yttrade bland annat: » — — — Lika litet kan jag förstå, att man behöver betrakta den som ett misstroende-votum mot prästerskapet, utan är det ju helt enkelt en allmän fråga, som avser att vara till nytta för den kyrkliga kommunens samfälligheter. Det är bara fråga om att finna lämpligaste personen för ett visst uppdrag, en viss befattning. — — — Således är det icke sagt, att kyrkostämman icke skulle välja honom om han är en duglig person, utan förslaget innebär blott den möjligheten, att, där det visat sig, att pastorn i följd av sjuklighet eller andra förhållanden icke är lämplig att vara ordförande i kyrkostämman, det då skall stå församlingen fritt att få en annan person, som är lämplig; och för att undvika att reformen blir stötande, innebär förslaget att självskriften skall upphöra, d. v. s. att i alla församlingar skola sådana val ske, antingen prästen är duglig och lämplig eller motsatsen, och däri ligger väl intet förnedrande för prästerskapet. Jag kan därför ej förstå annat, än att motionen åsyftar införandet av god ordning, något som vi borde och kunde vara med om allesamman — — —.»

Vid behandlingen i första kammaren yttrade bland annat herr Hagström: » — — — Min visshet grundar sig därpå, att det nuvarande samhället icke gärna kan förlika sig med självskriftenprincipen, en princip som också står illa tillsammans med självstyrelsens princip. Denna självskriftenprincip verkar ju också såsom ett obehörigt förmynderskap, den uppväcker reaktion och den verkar så att man gärna vill bli den kvitt; såsom belysande exempel härpå ber jag att få erinra om de stridigheter, som på sin tid förekommo med anledning av överståthållarens självskriften såsom ordförande i Stockholms stadsfullmäktige. Dessa stridigheter känna vi till. De ledde slutligen därhän att överståthållarens självskriften avskaffades. Jag undrar om det finnes någon i denna kammare, som skulle vilja vara med om att åter införa nämnda ordning, vilken dock på sin tid ansågs vara så naturlig och nödvändig. — — —» Vice talmannen, herr Billing, som ansåg motionen vara mera en partisak än en fråga av reell betydelse, talade mot densamma.

Man kan, måhända ej utan skäl, påstå att sådana händelser icke inträffat, som nödvändiggöra ett steg i den riktning motionen syftar. Även om så synes vara fallet, torde detta måhända mera bero därpå, att en noggrannare och mera ingående undersökning av dessa förhållanden icke ägt rum. Om man, i stort sett, kan anse att anmärkningar ej förefinnas, så torde dock härmed ingalunda vara bevisat att allt är som sig

borde på alla håll. Det är bekant, att tjänsten dels uppehålles av äldre prästmän, dels av unga vikarierande eller biträdande, och att i båda fallen kvalifikationerna för ordförandeposten väl kunna lämna övrigt att önska. Härmed är ej sagt att personerna i sig själva äro odugliga, utan kunna helt andra skäl, såsom hög ålder o. d. eller, varför icke, en viss subjektivitet vid ärendenas behandling, som icke lämpligen låter förena sig med ordförandeskapet, vara orsaker härtill. Exempel härpå sagnades ej heller vid föregående motions behandling i första kammaren, där herr Hellberg bland annat gent emot herr vice talmannen, herr Billing, yttrade: »— — — Ty det lär herr vice talmannen icke kunna förneka, att många fall förekommit, där prästerna varit olämpliga som kyrkostämмоordförande. — — — Ajo, de äro rätt många. Prästerna kunna vara olämpliga som ordförande på olika sätt. De kunna sakna naturlig fallenhet och begåvning. Utskottets ordförande har t. ex. berättat, att han såsom patronus tillsatte en rad av präster och att bland dessa — de voro icke så många — funnits åtskilliga för övrigt hyggliga män och duktiga i sin prästerliga gärning, men omöjliga som ordförande. De kunna också vara omöjliga på ett annat sätt, de äro nämligen ibland benägna att driva igenom sin egen vilja mot församlingens. Då skriva de sina protokoll icke som det beslutats, utan mer eller mindre efter sin önskan — — —» Herr Hellbergs yttrande blev ej heller av herr vice talmannen eller någon annan i kammaren motsagt.

Andra kammaren biföll utan votering utskottets hemställan, under det första kammaren avslog med 56 röster mot 44.

Även torde konsekvensen numera väl fordra ett dylikt steg. Av 1913 års riksdag beslöts nämligen sådan ändring i förordningen av 21 mars 1862 om kommunalstyrelse på landet, att ordinarie kommunalstämma i december månad äger besluta om, att följande års ordinarie stämmor skola hållas på sön- eller helgdag, eller utsätta vissa bestämda dagar för dessa stämmor, — en befogenhet, som förut tillkommit kommunalstämmas ordförande ensam. Desslikes beslöts, att kommunalstämma äger förordna om tillkännagivande av efterföljande stämmor i tidningarna, och skall, förutom i de tidningar, som av stämmans majoritet förordats, likaledes tillkännagivande göras i sådan tidning, som förordats med minst en tredjedel av de avgivna rösterna.

Av 1916 års riksdag beslöts, med anledning av den av herr Vennerström väckta motion nr 56 angående förändring av § 12 i Kungl. Förordningen den 21 mars 1862 om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd, och vilken motion konstitutionsutskottet enhälligt tillstyrkt, enahanda

bestämmelser angående kyrkostämmas tillkännagivande. Dessa beslut, av vilka det senare tydligen är en logisk följd av det förra, framhäva med all önskvärd tydlighet, att såväl konstitutionsutskottet som riksdagen funnit det förenligt med självstyrelsens principer att på vederbörande stämmor överflytta den befogenhet, som förut legat endast i ordförandens händer. Att under dessa förhållanden bibehålla förordningen om ordförandes självskrivnenhet står synbarligen i konflikt med utvecklingen på ifrågavarande område.

Det huvudsakliga skälet för den år 1862 utfärdade Kungl. Förordningen torde numera kunna sägas hava, praktiskt taget, upphört att existera. Även ett par andra synpunkter torde böra framhållas. Då pastor förberett de ärenden, som skola föreläggas kyrkostämma, och han givetvis på grund därav är fullt insatt i ärendena, är det naturligen av allra största vikt, att han fritt och otvunget må få yttra sig över desamma i debatten utan att hindras av de band, ordförandefunktionen pålägger honom, band, vilka, om han vill noga följa parlamentariska seder och bruk, tvinga honom till så gott som fullständig tystnad i fråga om själva den sakliga behandlingen. Dessutom är, som förut framhållits, icke meningen att *beröva pastor rätten* till ordförandeskap, han är lika valbar som varje annan stämmodeltagare, och jag förmodar, att pastor alltjämt i stor utsträckning kommer att bibehålla ordförandeplatsen, utan endast att hans egen eller andras önskningsar i fråga om stämmans ledning vid varje tillfälle fullt och helt respekteras. Förutom dessa skäl finnes även ett, som, ehuru lyckligtvis mera sällsynt, dock kan vara av tillräckligt stor betydelse. Möjligheten är icke utesluten, att pastor av en eller annan anledning kan komma att stå på mindre god fot med några församlingsbor. I medvetande härom måste det förefalla honom pinsamt att på grund av en mer än femtioårig förordning tvingas att intaga ordförandeplatsen, då han måhända själv helst skulle föredraga att försvara sin ståndpunkt eller att förhålla sig passiv. Ytterligare må anföras, att det expeditionella arbetet, som ålägges honom i egenskap av ordförande i kyrkostämma, i vissa fall kan inverka hindrande på hans verkliga uppgift.

Av vad som anförts, torde sålunda med tydlighet hava framkommit, att det, som i motionen åsyftas, ingalunda är av den art, att riksdagen kan anses hava tillräckliga skäl att motsätta sig detsamma, utan fastmer genom beslut i motionens riktning konsekvent fullföljer förändrandet till modernare former av föråldrade bestämmelser. Mitt återupptagande av motionen under dessa förhållanden är sålunda i full överensstämmelse med riksdagens förut härvidlag vidtagna åtgärder.

På grund av ovanstående får jag härmed vördsamt hemställa,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till lagändringar i ändamål, att pastors självskriften såsom ordförande i kyrkostämman må upphöra.

Stockholm den 23 januari 1917.

Thure Widlund.
